

## שיחה עם פול מלדון

### מראיין: יהודה ויזן

פול מלדון (Muldoon, 1951) – חתן פרס פוליצר, פרס ת.ס.אליוט, פרס שייקספיר ועוד שלל פרסים וכיבודים – הוא בכיר משורריה של אירלנד ומבכירי המשוררים והעורכים בשפה האנגלית כיום. בין השנים 1999-2005 החזיק מלדון במשרה היוקרתית 'פרופסור השירה של אוקספורד'. החל מ-2007 משמש מלדון כעורך השירה של ה'ניו-יורקר'.



ידועה במיוחד חיבתך לסונטה וההתמחות שלך בצורה זו. עושה רושם כי יש ביכולתך להמיר כמעט כל דבר ונושא לכדי סונטה (או להתאים את הסונטה עצמה לכל דבר). במהלך השנים חיברת סונטות מחורזות וממושקלות, סונטות בחרוז חופשי, סונטות פרוזאיות וכו'. מה הם, לדעתך, היתרונות המרכזיים של הסונטה כצורה פואטית? מהו סוג הסונטה המועדף עליך (השייקספירית, הפטררקית, או אולי בכלל המלדונית?) – ומדוע? כיצד ניתן לדעתך – לאחר ששעבדת את שירך, או את השראתך, לצורה הנוקשה והמחמירה הזו – להימנע מתוצאה כפוייה, או מלאכותית?



מלדון

הסונטה היא צורה איתנה לעילא לא בשל סכימת החריזה שלה, אלא בשל המְשָׁךְ שלה. היא מאפשרת בדיוק את פרק הזמן ואת המקום שבדרך כלל צריך בכדי לעשות את מה שצריך לעשות. או, על כל פנים, ניתן לעשות. באשר לסכימת החריזה, אני נוטה להעדיף גרסאות אחדות של הסונטה הפטררקית על פני זו השייקספירית. הסונטה השייקספירית מבקשת להביע נקודה מסוימת, והיא מובילה אליה ומשמיעה אותה בשני הקופלטים המסיימים, כמו פטיש שדופק את הטיעון שלו עם מסמר. לעומת זאת,



זה נכון שגדלתי והתחנכתי בבית קתולי, אך התנכרתי לדת כבר בשלב מוקדם למדי. כיום אני רואה את הדת המאורגנת (מה שכולל פחות או יותר את כל הדתות) ככוח המפלג ביותר שיש לאנושות להציע. זו בעיה גדולה בהרבה מההתחממות הגלובלית. התחממות של העולם כולו לקראת מלחמת קודש בקנה מידה גדול היא איום חמור בהרבה.

אחת מיצירותיך השאפתניות ביותר היא 'מאדוק' (*Madoc: A Mystery*, 1990), יצירה אפית רחבת-היקף שמזכירה, מכמה וכמה בחינות, אפוסים מודרניים אחרים, כמו 'פטרסון' של ויליאם קרלוס ויליאמס, *Omeros* של דרק וולקוט, ואפילו את יצירת הפרוזה 'המלך' של דונלד ברתלמי ועוד. מדוע לדעתך תייגו המבקרים את 'מאדוק' דווקא כיצירה פוסט-מודרנית? מדוע 'מאדוק' נתפש כיצירה פוסט מודרנית בעוד, נאמר, הקאנטוס של פאונד היא יצירה מודרניסטית מובהקת. מה עושה את ההבדל? והאם אתה סבור כי יש ביכולתו של המשורר המודרני (או הפוסט מודרני) לייצר אפוס של ממש? האם לדעתך האפיקה עוד נגישה לנו?

יש לי חיבה גדולה לצורות הארוכות. הן מאפשרות לך מעין היקף, או טווח, שבדרך כלל משויך לפרוזה. המשורר הראשון שבאמת שבה אותי היה ת.ס. אליוט. כשהייתי בן 18 הכרתי את אליוט מלפני ומלפנים, ול'ארץ השממה', במיוחד, הייתה השפעה אדירה כמעט על כל דבר שעשיתי. ל'ארץ השממה' ולספר שהשפיע על 'ארץ השממה' – 'יוליסס' של ג'ויס, שהשפיע עלי באותה המידה. רה-מודרני או פוסט-מודרני, אני לא רואה הבדל ממשי בין השניים ובין היצירות של לורנס סטרן (עוד אחד שהשפיע עלי רבות). העמוד השחור ב'טריסטרים שנדי' הוא העמוד שעל גביו נכתבות רוב יצירותיי.

לצד פועלך כמשורר, אתה גם ידוע כאחד העורכים היותר משפיעים כיום בשירה האנגלית. האם לפועלך כעורך הייתה השפעה כלשהי על המשורר שבך? האם, כעורך, יש משהו מסוים שאתה מחפש בשיר (שאינו שלך), או מקווה לפגוש? האם אתה סבור שקריאה של אינספור שירים רעים (אני בטוח שמתוקף תפקידך אתה נתקל באלו על בסיס יומי) שוחקת עם הזמן את הטעם ואת כושר השיפוט, או שמא מחדדת אותם?

אני תמיד נרגש כשאני נתקל בשיר שמגיע אלינו דרך האימייל של המערכת [General Submissions] ושניתן לפרסמו. הייתי אומר ששניים מתוך חמישה שירים שאנו מפרסמים ב'ניו-יורקר' נכתבו בידי משוררים אשר זהו להם הפרסום הראשון אצלנו, ושעל פי רוב, אינני מכיר. אנו מפרסמים רק מאה שירים בשנה, בוא נודה על האמת, חמישים מתוכם יכולים היו להיות של ג'ון אשברי או ג'ורי גראהם. אני בספק אם זה משהו שמישהו – ובמיוחד אשברי וגראהם – היה מברך עליו. אני אוהב כששיר מפתיע אותי. בדרך כלל כמעט שאין שום הפתעה. אז כך שאני מחפש משהו שיטלטל אותי בצורה כלשהי.

יש משהו במוסיקה שלך, במוסיקה של השפה שלך, משהו נמרץ וקופצני, מעין הבהובים לשוניים, משחקי לשון, ועבודה מול מטבעות לשון קיימים, שמזכירים לא פעם את הפרווה של ג'ויס המאוחר. כמו כן, מעל רבים מן השירים שלך מרחף לו לעיתים מעין "ערפל סגלגל", מה שמזכיר, איך לא, את המיסטיציזם של ייטס. ברצוני לשאול עד כמה, לדעתך, השפיעו שורשיך האייריים על שפתך ועל שירתך? והאם אתה מחשיב גם את השירה הגיילית לחלק מן המסורת שלך? האם ישנם משוררים גיילים שהשפיעו עליך במיוחד?

מחמיא לי מאוד לחשוב שמהו שקשור לייטס וג'ויס מרחף מעל כתיבתי. אולי לאו דווקא ג'ויס המאוחר – אני מניח שבג'ויס המאוחר אתה מתכוון ל'פיניגנו וייק'. אני חושש שאני מוצא את היצירה הזאת מעט מרגיזה בשל האופן בו היא משחקת לה במילים בתוך הפה מבלי להרפות לרגע. מדי פעם, לעיתים די קרובות, אני יושב לקרוא חתיכה מ'פיניגנו וייק', זה קצת כמו להרשות לעצמך, מדי פעם, לאכול חתיכה קטנה של *pâté de foie gras* [פטה כבד אווז]. ההיסטוריה של הספרות הגיילית מוכרת לי היטב. הייתי אומר שחלק ניכר מן האלמנטים הטכניים שבשירי – חריזה ומשקלים – מושפעים משיימוס דול מק קוארטה [Séamas Dall Mac Cuarta, -1647, 1733] בה במידה שהם מושפעים מויליאם שייקספיר.

אשתך, הסופרת ג'ין קורליץ' (Korelitz), מגיעה ממשפחה יהודית. ואנו גם פוגשים בשיריך התייחסויות לא מעטות למסורת היהודית: החופה,

המדרש, התלמוד, ליל הסדר, העברית וכו'. שירך הידוע 'השיחה הגדולה'  
(*The Grand Conversation*) אף הוקדש למעין השוואה בין המסורת  
היהודית של אשתך לזאת האירית שלך (כך למשל בבית הראשון):

*She.* My people came from Korelitz  
where they grew yellow cucumbers  
and studied the Talmud.

*He.* Mine pored over the mud  
of mangold - and potato-pits  
or flicked through kale plants from Comber  
as bibliomancers of old  
went a-flicking through deckle-mold.

מה לימדה אותך ההשוואה הזאת? האם ישנה איזו שותפות גורל, או אולי  
שוני מוחלט, בין העמים? (או כמו שג'ויס מסביר זאת ב'ויליסס': "אירלנד,  
כך אומרים, יש לה הכבוד להיות המדינה היחידה שלא רדפה אף פעם  
יהודים. ידעת את זה, לא? ואתה יודע מדוע? [...] מפני שאף פעם לא נתנה  
להם להיכנס").

אני חושב שיהיה זה הוגן לומר שגם האירים וגם היהודים סבלו רבות  
מידיהם של מדכאים רבים. מצד שני, אני סבור שיהיה קשה למצוא אומה  
או תרבות כלשהי שלא דוכאה מעולם. ושלא דיכאה מעולם. או במילותיו  
של פיליפ לארקין: "Man hands on misery to man".

מה דעתך על הנעשה כיום בשירה האנגלית? האם אתה מבחין במגמות  
כלשהן? בשינוי פואטי כלשהו שהתרחש בעשורים האחרונים?

באופן מוזר, נדמה לי שזאת שאלה שלך יהיה קל יותר להשיב עליה. באופן  
כללי, שירה – כמו שרברבות, קדרות, פודיאטריה, טיפוליי טרום לידה,  
צילום והכנת פסטה\* – היא ברובה עניין שבשגרה. היוצא מן הכלל הוא  
בדיוק כזה.

מהו לדעתך "הגביע הקדוש" של המשוררים? לאן יכול, או צריך, המשורר לשאוף? מה יהיה ההישג האולטימטיבי שלו? והאם אתה מרגיש שמבחינתך כבר הגעת לשם?

אפשר ש"הגביע הקדוש" יהיה לכתוב שיר שבאופן כלשהו יצליח להחיות את המשמעות של, נאמר, "הגביע הקדוש". האתגר הגדול ביותר שעומד בפני משוררים מסוגי, הפועלים (לפחות באופן חלקי) בתוך מסורת אינטלקטואלית מסוימת, היא למצוא קוראים שיש להם מושג מה זה "הגביע הקדוש". פגשתי סטודנטים שלא ידעו מי היו אדם וחוה. ואין ספק שקשה יותר למצוא קוראים שיבינו את משחק המילים שקיים בצירוף "sang-réal". אני תוהה, ברצינות גמורה, האם ג'ויס היה ניגש בכלל, באקלים האינטלקטואלי של 2016, לכתוב את 'פיניגנו וייק'. אך שוב, לאור מצב הדברים המעוות, ייתכן שזו הקטנה שבבעיותינו.

\* בין אם יש לדבר משמעות ובין אם לאו, ראוי אולי לציין כי שמות התחומים שמלדון מונה כאן, מתחילים כולם, כמו במילה Poetry, באות P: "plumbing, pot throwing, podiatry, pre-natal care, photography, and pasta making."  
\*\* san grial, בצרפתית עתיקה, משמעו גביע קדוש, ואילו sang rial משמעו דם מלכותי. במהלך הדורות השתעשעו סופרים ומשוררים במשחק מילים זה. מאז משמש הכינוי sang-réal כדי להשרות אווירה ימי-ביניימית על ההתייחסות לגביע.